

Ірина Білецька,
доктор педагогічних наук, професор,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна

КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНА ТА ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕРЕНЕСЕНИХ ВЛАСНИХ НАЗВ

Перенесення фамільних імен та назв топонімічного походження в загальні назви залишається одним із способів розширення словникового складу англійської мови. Це відбувається шляхом переосмислення назв топонімічного походження і фамільних імен та семантичного словотворення на їх основі.

Аналіз культурно-історичної характеристики перенесених власних назв показав, що в англійській мові, як і в інших мовах, в різні епохи з'являються назви, що включають власні назви різних сфер ономастичного простору. Власні назви отримують лише ті предмети, які становлять особливий інтерес для людини. Вони протиставляються широкому класу загальних назв, які є узагальненою назвою однорідних предметів.

Генетичний зв'язок перенесених назв з власними назвами, від яких вони утворені шляхом переносної номінації, має кілька різновидів, що відповідають характеру відносин між носіями цих власних назв та предметами, на які ці назви перенесені. Ці різновиди генетичного зв'язку є мотивуванням або внутрішньою формою перенесених назв.

Для перенесених власних назв, утворених шляхом номінації, можна виділити наступні види внутрішніх форм:

- присвоєння відкритому предмету імені відомої історичної постаті:
samarskite – мінерал, названий в 1847 німецьким геологом Густавом Розі на честь російського гірського інженера, полковника Самарського;

- перенесення імені історичної особи на введений нею в моду предмет:
raglan – плащ з особливим кроєм плечей, на честь англійського генерала Фіцроя Сомерсета Раглана.

Характерною особливістю перенесених власних назв є історична стійкість в мові, зумовлена чіткою предметною співвіднесеністю.

• **Побутові реалії:**

До побутових реалій відносяться власні назви окремих неживих предметів: посуд, одяг, взуття, аксесуари. Наприклад: *Long Eliza* – синя з білим китайська ваза, на якій зображені високі жіночі фігури; *egg-shell China* – порцеляна «яєчна шкаралупа» (вищий сорт порцеляни), тонка порцеляна; *Dorothy bag* – сумочка Дороті (у вигляді мішечка, що стягують тасьми), дамська сумочка-мішечок.

• **Символіка:**

Наприклад: *Union Jack* – державний прапор Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії. Назва виникла в 1604 р. при Якові I. Після унії Англії з Шотландією в 1603 р. англійський прапор був з'єднаний з шотландським, а після унії з Ірландією в 1801 р. – з ірландським; *The British Lion* – «британський лев», Великобританія, Англія. Лев – національна емблема Великобританії. Вираз вперше зустрічається в поемі Дж. Драйдена.

Історичний потенціал власної назви, проявляється в тому, що вона нерозривно пов'язана з різноманітними сферами людської діяльності. Назва – це один з продуктів людської культури. Вона виникає в колективі, з потреб колективу і відбиває риси, значущі для колективу. Епоха і рівень знання людства накладають свій відбиток на назву.

Аналіз географічної характеристики власних назв показав, що стійкі сполучення з географічними назвами виникли за різними асоціаціями, серед яких відзначена виробнича ознака, пов'язана з цією місцевістю або подією, що відбувалися в певній місцевості. Вони є джерелом мовленнєвої, мовної та енциклопедичної інформації, що розуміється як комплекс знань про об'єкт. Реалії, що позначаються топонімами цієї групи, тісно пов'язані з географією та історією країни, традиціями, що існують в тій чи іншій місцевості Англії, або характерними рисами жителів окремих областей. Топоніми – велика і цікава група не тільки з точки зору ономастики, а й з країнознавчої точки зору.

Вирази, в яких фігурують назви вулиць, районів, пам'яток Лондона, англійські графства, міста, річки, донесли до нас старі назви нині існуючих місць, вони нагадують про події, що відбувалися колись на площах і вулицях Лондона.

Топоніми, тобто власні назви географічних об'єктів повсюдні і завжди супроводжують наше мислення. Без них немислима цивілізація, спілкування між народами і країнами. Розвиток культури та науки і міжнародні зв'язки, що розвиваються, призводять до розширення запасу географічних назв в нашій мові. У цьому полягає номінативна, адресна функція топонімів.

За класифікацією топоніми діляться на індивідуальні та групові.

До індивідуальних топонімів відносяться стійкі поєднання з компонентом-топонімом, який є повністю невмотивованим в загальному значенні цього поєднання, а інший компонент зберігає своє пряме значення. Наприклад: *Cheshire Cheese* – чеширський сир (старовинний готель в Лондоні; славиться традиційними англійськими стравами); *Indian summer* – золота осінь; *Dutch reckoning* – рахунок, який шинкар збільшує в разі протесту відвідувача, що виражає невдоволення занадто великою сумою (чим більше протестує відвідувач, тим вищим стає рахунок).

У групові топоніми включені топоніми з народною етимологією, які пояснюються за зовнішньою співзвучністю, за випадковою фонетичною подібністю, без урахування історичних умов, що призводить до повного переосмислення географічної назви і викликає нові асоціації. Наприклад: *Chinese characters* – китайські ієрогліфи; *from China to Peru* – від Китаю до Перу, від одного кінця країни до іншого; *castles in Spain* (*castles in Spain* (або *in the air*)) – повітряні замки, порожні мрії.

• **Астіоніми (назви міст):** *Oxford grouper* – член Оксфордської групи, релігійного руху, заснованого американським євангелістом Френком Бухманом з Оксфордського університету, що дотримується чотирьох стандартів: абсолютної чесності, чистоти, любові і безкорисливості; *Bronx cheer* – свист, присвист, пирхання (гучний глузливий звук осуду, критики, глузування).

• **Урбаноніми (назви вулиць):** *the three tailors of Tooley Street* – невелика група людей, яка вважає себе представниками всього народу (дослівно: троє кравців з вулиці Тулі); *Tyburn blossom* – юний правопорушник (Tyburn – колишнє місце публічної страти в Лондоні); *Bond Street* – одна з найбільш жвавих вулиць в західній частині Лондона, відома своїми модними магазинами.

• **Гідроніми (назви річок):** *Mississippi marbles* – гральні кості; *to set the Thames on fire* – зробити що-небудь незвичайне, надзвичайне, дістати місяць з неба.

• **Комоніми (хоріоніми) (назви сільських поселень):** *A Gretna Green marriage* – назва села на кордоні з Шотландією, де бігли закохані могли обвінчатися без надання відповідних документів; *Barbizon school* – барбізонська школа живопису (за назвою села поблизу Парижа).

• **Пелагоніми (назви морів):** *The mistress of the Adriatic* – володарка Адріатики, Венеції.

Реалії, що позначаються стійкими сполученнями, що включають топоніми, тісно пов'язані з географією та історією країни, традиціями, що існують в тій чи іншій місцевості.

В результаті аналізу цієї групи було виявлено, що для топонімів характерний багатий семантичний зміст, зумовлений проявом різноманітності їх соціально-особистісних фонових семантичних доль. Однак топоніми можуть вживатися і з метою ідентифікації будь-яких об'єктів дійсності.

Прояв топонімами свого лексичного фону знаходиться в прямій залежності від логіко-семантичної структури речення. В реченнях характеристики топонімів реалізують свій багатий лексичний фон.

В результаті етимологічного аналізу відбувається процес осмислення багатьох стародавніх географічних назв, які зараз сприймаються з новим змістом і значенням, який не має нічого спільного з вихідним.